

Návrh smernice pre postup delegácie Slovenskej republiky na 79. zasadnutie Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov v New Yorku

Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov (ďalej len “VZ OSN”) začne svoje 79. zasadnutie dňa **10. septembra 2024**. Všeobecná rozprava na vysokej úrovni sa uskutoční od **24. septembra 2024**. Predsedom 79. zasadnutia VZ OSN bude nominant africkej regionálnej skupiny Philemone Yang (bývalý predseda vlády Kamerunu). Za motto svojho predsedníctva si stanovil: *„Jednota v rôznorodosti, dosiahnutie pokroku v mieri, udržateľný rozvoj a ľudská dôstojnosť pre každého všade“*.

Delegáciu SR bude viesť prezident SR Peter Pellegrini. Zástupcami vedúceho delegácie budú minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Juraj Blanár a stály predstaviteľ, resp. chargé d'affaires, a. i. Slovenskej republiky pri OSN v New Yorku.

Počas 79. zasadnutia VZ OSN budú rezonovať aktuálne medzinárodné výzvy, osobitne pokračujúci **konflikt na Ukrajine a na Blízkom východe, ale aj zmena klímy a prehlbujúce sa socioekonomické nerovnosti. Negatívne dopady rastúcej polarizácie medzinárodného spoločenstva, krízy multilateralizmu a napätia v medzinárodných vzťahoch sú priamo prepojené s porušovaním medzinárodného práva, porušovaním ľudských práv či intenzitou migračných tokov.** Globálne výzvy si vyžadujú globálne riešenia. Potvrďuje sa, že najúčinnjším udržateľným opatrením na problémy 21. storočia je efektívny multilateralizmus (aktívne využívanie nástrojov mierovej diplomacie, ako sú rokovania, dodržiavanie medzinárodných dohôd a diplomatické úsilie), ktorého hlavným garantom je práve OSN. Jednou z dlhodobých priorít slovenskej zahraničnej politiky je silná a transparentná OSN, s hmatateľnými výsledkami vo všetkých oblastiach pôsobenia.

Slovenská delegácia sa počas 79. zasadnutia VZ OSN zameria na prioritné oblasti:

1. Podpora mieru a bezpečnosti s dôrazom na dodržiavanie medzinárodného práva
2. Posilnenie globálneho riadenia v súlade s pripravovanými závermi Samitu budúcnosti
3. Ekonomická a sociálna oblasť trvalo udržateľného rozvoja a boj proti zmene klímy
4. Budovanie partnerstiev

Uvedené oblasti zohľadňujú zahraničnopolitické priority a ciele SR vyjadrené v Programovom vyhlásení vlády SR na obdobie 2023 – 2027 a vychádzajú aj z priorít Európskej únie (EÚ) konsenzuálne dohodnutých členskými krajinami EÚ pre 79. zasadnutie VZ OSN.

Všeobecná rozprava na vysokej úrovni sa bude konať od 24. septembra 2024. Všeobecnej rozprave bude predchádzať podujatie na vysokej úrovni **Samit budúcnosti** (22. - 23. septembra 2024). Výslednými dokumentmi samitu bude medzivládne dohodnutá politická deklarácia **Pakt pre budúcnosť, Globálny digitálny kompakt a Vyhlásenie o budúcich generáciách**, ktoré má posilniť účasť mladých ľudí na rozhodovacích procesoch v OSN a na národnej úrovni.

SR bude počas 79. zasadnutia VZ OSN vychádzať aj z jednotného postupu EÚ na medzinárodných fórach, ktorý má štandardne za cieľ prispieť k silnejšiemu politickému výtlaku a postaveniu EÚ ako lídra v mnohých problematikách s globálnym dopadom.

1. Podpora mieru a bezpečnosti s dôrazom na dodržiavanie medzinárodného práva

Polarizácia medzinárodných vzťahov a nárast nedôvery, najväčšie geopolitické napätie za posledné desaťročia, návrat súperenia veľmocí, príchod nových aktérov na globálnu scénu, vznik blokov súťažiacich s medzinárodným poriadkom budovaným od konca Druhej svetovej vojny, všeobecný pokles dôvery v medzinárodné organizácie a ďalšie externality majú v súčasnosti veľmi negatívny vplyv na systém globálneho riadenia a fungovanie vecí v OSN.

V súčasnosti vo svete prebieha viac než 50 ozbrojených konfliktov. Najkritickejšia situácia z pohľadu počtu obetí je na Ukrajine, v arabsko-izraelskom konflikte, občianskej vojne v Mjanmarsku, konflikte v regióne Maghrebu a Sahelu a vojne v Sudáne.

Pre Slovensko v OSN tak bude dôležité hľadať cesty a spôsoby, ako spolu so svojimi prirodzenými partnermi a spojencami zabezpečiť posilnenie globálneho riadenia. Takého, v ktorom budú zastúpené záujmy všetkých - štátov, národov aj jednotlivcov a bude vládnuť spravodlivosť a rešpekt medzinárodného práva.

SR sa bude podieľať na úsilí medzinárodného spoločenstva o mierové riešenie konfliktov, dodržiavanie medzinárodného práva, vrátane humanitárneho, o zmierňovanie ekonomických a humanitárnych dopadov vojny, pri ochrane civilistov a v pomoci pre utečencov a vnútorne vysídlené osoby. Slovensko bude participovať na post-konfliktnej obnove Ukrajiny.

SR podporí konkrétne opatrenia, ktoré posilnia efektívne fungovanie BR OSN a budú smerovať proti použitiu práva veta v prípadoch najzávažnejších zločinov podľa medzinárodného práva.

SR podporí aj úsilie na trvalé posilňovanie spôsobilostí OSN pri udržiavaní medzinárodného mieru a bezpečnosti, vrátane bezpečného a stabilného kybernetického priestoru a boja proti dezinformáciám. Slovensko prispieva k dosiahnutiu tohto cieľa prostredníctvom vysielania vojakov a policajtov do mierových operácií pod mandátom OSN. V súčasnosti pôsobia slovenskí príslušníci ozbrojených síl v misiách UNFICYP a UNTSO. Nosným príspevkom SR je pôsobenie 240 príslušníkov Ozbrojených síl SR a 4 príslušníkov Policajného zboru SR v mierovej misii UNFICYP na Cypre.

V kontexte prípravy na členstvo v Bezpečnostnej rade OSN, SR podporí iniciatívy, ktorých cieľom bude nastolenie medzinárodného mieru a zlepšenie bezpečnostnej situácie. Nemenej dôležitým bude posilnenie schopnosti OSN predvídať a predchádzať konfliktom, a to prostredníctvom preventívnej diplomacie a mediácie.

Prioritou naďalej ostávajú humanitárne otázky, najmä poskytovanie a koordinovanie adresnej a humanitárnej pomoci, najmä v súvislosti s vojnou na Ukrajine, vrátane jej povojnovej obnovy.

2. Posilnenie globálneho riadenia v súlade so závermi Samitu budúcnosti

Hoci je OSN svojou povahou nadčasová, nemôže ustrnúť v čase, preto je nevyhnutná realistická podpora transformatívnych zmien na dosiahnutie dobrej reakčnej schopnosti a na zvládnutie budúcich výziev, vrátane tých nepredvídateľných.

Podujatie na vysokej úrovni „Samit budúcnosti“ vnímame ako výnimočnú príležitosť. Výstupom majú byť konkrétne kroky k obnove dôvery medzi štátmi a posilneniu multilaterálnej spolupráce založenej na modernej a reformovanej OSN.

Predpokladaný výsledný dokument samitu **Pakt budúcnosti** zahŕňa tiež **Novú agendu pre mier**, ktorá si vyžaduje posilnenie spolupráce na predchádzanie a boj proti terorizmu, násilnému extrémizmu, nadnárodnej trestnej činnosti a rizikám súvisiacim s kybernetickými hrozbami. Budeme presadzovať ambicióznejší záväzok k nešíreniu jadrových zbraní, odzbrojeniu a posilneniu mierového využitia vesmíru. SR bude podporovať obnovenie dôvery pre mnohostranný rámec, ktorý sa dostal pod väčší tlak po konfliktoch na Ukrajine a na Blízkom východe.

Súčasťou výstupov Samitu budúcnosti by mal byť aj **Globálny digitálny kompakt** poskytujúci plán pre spoločné globálne zásady digitálnej budúcnosti. SR sa zasadzuje za slobodný a bezpečný kybernetický priestor, ako aj za vytvorenie normatívneho rámca upravujúceho zodpovedné správanie štátov v kybernetickom priestore, vrátane boja proti šíreniu dezinformácií.

Vítame vypracovanie „Pravidiel správania pre informačnú integritu na digitálnych platformách“.

Súčasťou Samitu o budúcnosti bude taktiež „Vyhlásenie o budúcich generáciách“. Zameranie na vzdelávanie mladých patrí k hlavným pilierom „Našej spoločnej agendy“ predstavenej GT OSN.

3. Ekonomická a sociálna oblasť trvalo udržateľného rozvoja a boj proti zmene klímy

SR bude dôsledne podporovať reformy globálneho riadenia navrhované generálnym tajomníkom OSN. Bude presadzovať prijatie účinných a konkrétnych opatrení zameraných na hospodársky rast, medzinárodný obchod, financie, sociálnu inklúziu, rozvoj vedy a techniky, ľudské sídla, energetiku, ochranu klímy, životné prostredie a biodiverzitu.

SR podporuje riadnu a včasnú implementáciu Agendy 2030 a splnenie Cieľov udržateľného rozvoja (SDGs), ktoré sú určené pre všetky krajiny vo svete, tak rozvinuté, ako aj rozvojové.

SR opakovane deklarovalo politickú vôľu a ambície na urýchlenie pokroku pri plnení Cieľov udržateľného rozvoja. SR bude i naďalej prispievať k iniciatívam na posilnenie implementácie Agendy 2030 a ďalších transformačných stratégií s cieľom dosiahnuť zvrátenie negatívneho trendu, najmä v oblasti chudoby, zdravia a vzdelávania. Dôkazom je aj inštitucionálne zabezpečenie koordinačného útvaru pre Agendu 2030 v rámci ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky.

V rámci agendy trvalo udržateľného rozvoja sa SR sústreďí na oblasti podpory sociálneho začlenenia a sociálnej spravodlivosti, digitálnej a zelenej transformácie na medzinárodnej úrovni.

SR podporí iniciatívy reagujúce na prepojenie klímy so stratou biodiverzity, znečisťovaním ovzdušia a oceánov. V rámci reakcie na zmenu klímy sa budeme zasadzovať za konkrétne kroky, aby globálne emisie dosiahli vrchol do r. 2025. Podporujeme prijímanie konkrétnych cieľov na COP 29 v Azerbajdžane. Kľúčová bude implementácia existujúcich záväzkov. Súčasťou programu týždňa na vysokej úrovni bude ministerské stretnutie o existenčných hrozbách spôsobených zvyšovaním hladín morí.

SR sa prostredníctvom zastúpenia vo Výkonnej rade Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) bude naďalej usilovať o hľadanie riešení v témach globálneho zdravia, rovnako tak počas pôsobenia v Hospodárskej a sociálnej rade (ECOSOC) a vo Výkonnej rade Rozvojového programu OSN (UNDP). V rámci týždňa na vysokej úrovni bude otvorená aj téma antimikrobiálnej rezistencie, ktorá v súčasnosti predstavuje jednu z najväčších globálnych hrozieb pre zdravie. V tomto kontexte sa SR pridala k Aliancii krajín pre boj s tuberkulózou, ktorá je úzko prepojená práve s antimikrobiálnou rezistenciou.

4. Budovanie partnerstiev

Zvrchovaná rovnosť štátov na pôde OSN dáva Slovensku príležitosť na suverénnu komunikáciu zahraničnopolitických priorít a záujmov na najširšej možnej platforme. Univerzálnosť zároveň poskytuje možnosť na multivektorový rozvoj partnerských vzťahov.

Je strategickou nevyhnutnosťou, že SR bude rozvíjať partnerstvá a posilňovať vzťahy s vybranými regiónmi či štátmi. Pôjde o regióny alebo krajiny, vo vzťahu ku ktorým je priestor výraznejšie posilniť našu zahranično-politickú, hospodársku a kultúrnu angažovanosť. Dôležité je to najmä v súvislosti s budovaním kapacít a partnerstiev v rámci prípravy na nestále členstvo v BR OSN.

SR zintenzívni svoju spoluprácu s partnermi predovšetkým z ázijského, afrického a latinskoamerického kontinentu a karibského regiónu. Z pohľadu prípravy na členstvo v BR OSN sa SR zameria na dôkladnú prípravu a obsahové zvládnutie komplexnej problematiky vybraných regiónov „globálneho Juhu“, najmä z pohľadu medzinárodného mieru a bezpečnosti a hospodárskej spolupráce.

SR sa sústreďí aj na malé štáty. Osobitosťou týchto štátov sú úzke okruhy špecifických záujmov. Ide o pomerne početné skupiny, ktoré môžu zohrávať rozhodujúcu úlohu pri hlasovaní o dôležitých otázkach a vo voľbe do orgánov OSN.

Pôsobenie SR v orgánoch OSN

SR aktuálne pôsobí v jednom z hlavných orgánov OSN - Hospodárskej a sociálnej rade (ECOSOC). Zvolenie do ECOSOC posilňuje vplyv pri formovaní globálnych ekonomických a sociálnych politík. Zvyšuje úlohu SR pri riešení globálnych výziev a prispieva k prosperite ľudí prostredníctvom globálnej spolupráce v ekonomických a sociálnych otázkach. Umožňuje prístup k zdrojom, odbornosti a iniciatívam, čím podporuje zlepšenie životných podmienok

prostredníctvom koordinovaného globálneho úsilia. Prináša nové príležitosti aktívne sa zapojiť do multilaterálnych procesov v oblasti hospodárskej a sociálnej agendy OSN.

SR taktiež pôsobí ako člen Výkonnej rady Organizácie Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO) a Výkonnej rady Rozvojového programu OSN/Úradu OSN pre projektové služby/Populačného fondu OSN (UNDP/UNOPS/UNFPA).

SR bola (na roky 2022 – 2025) historicky prvýkrát zvolená do Riadiacej rady Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO), kde ju zastupuje profesor Jozef Šuvada. Výkonná rada WHO je zložená z 34 špičkových odborníkov v oblasti zdravia z celého sveta. SR ukončila v máji 2024 svoje dvojročné členstvo v Programovom, rozpočtovom a administratívnom výbore WHO, v rámci ktorého zastávala jeden rok aj pozíciu podpredsedu Výboru.

SR bola zvolená do Medzivládneho výboru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO (ICH UNESCO) na roky 2022-2026.

SR dlhodobo rešpektuje a vyznáva princípy medzinárodného práva, a preto sa naplno hlási k podpore Medzinárodného súdneho dvora (MSD), kde úspešne pokračuje vo svojom treťom funkčnom období slovenský sudca Peter Tomka.

Kandidatúry SR v rámci systému OSN

Po prvom mandáte v BR OSN v rokoch 2006-2007 sa SR opätovne uchádza o post nestáleho člena v jednom z hlavných orgánov OSN - **Bezpečnostnej rade OSN (BR OSN) na obdobie rokov 2028-2029**. Voľby sa uskutočnia v júni 2027.

Presadzujeme zároveň aj kandidatúry (ad personam) slovenských kandidátov do Spoločnej kontrolnej jednotky OSN (JIU) na roky 2026 – 2030 a spolupracujeme s vybranými partnermi z OSN aj v prípade kandidatúry do Medzivládnej organizácie pre medzinárodnú železničnú prepravu (OTIF).